

כניסת שבת: 19:00
יציאת השבת: 20:06
לדעת ר"ת: 20:39

אורי וישעי

ד"ת לעילוי נשמת הסבתא מרת מרים ארביב בת עזיזה ז"ל

בית מדרש רב פעלים ע"ש מרן הרב יוסף חיים זי"ע בראשות כב' מו"ר הרב אורי סבן שליט"א
עורך: אלון ארביב ס"ט הערות ניתן לשגר לת"ד 613 נתניה 050-6229335 או בדוא"ל : alon@shtaygen.co.il

עשרת פז

תשעה באב מאחורינו ואנו כמו כל שנה חושבים לאחר ימי בין המצרים על שחרור מהמצר ופניה ל"חופשה משפחתית", יש הנוסעים למלון, ואלו לצפון וכו', יש המקפידים לנסוע לחו"ל [צריכים לברר הלכתית באיזה היתר נוסעים הם!!], אך דבר אחד צריכים אנו לזכור ש"החופשה" אינה "חופשה" מן המצוות והקפדה להתפלל, ונראה לספר מעשה שסיפר המגיד הירושלמי הגאון רבי שלום מרדכי שבדרון זצ"ל המדבר מענין זה, וכמה צדקו דבריו ז"ל, וזה תורף הסיפור:
זה היה באחד מימי הקיץ בארה"ב. נכנס ר' שלום לבית הכנסת בעיר שבה שהה כדי למסור דרשה, אך בית הכנסת היה כמעט שומם. "מה קרה?" שאל ר' שלום. "חופש, קיץ. כולם נסעו להרים", השיבו לו הבודדים שנותרו.

ר' שלום לא התמהמה, עלה אל לפני ארון הקודש ופתח במעשה המבוסס על דרשתו של המגיד מקלם. קולו רעם אל מול מעט המאזינים. "יום אחד, עובר אני ברחוב ושומע קול בכי בוקע מאחד הבתים. מי יודע, שמא זה אדם הזקוק להצלה, או תינוק רעב. אולי אשה עצובה... הבכי מתחזק וממש שובר את הלב. אני ניגש אל הבית ונוקש על הדלת, אך אין קול ואין עונה. הבכי בפנים מתגבר, ואני מחליט להיכנס פנימה. ידי לוחצת על ידית הדלת ופותחת אותה בזהירות. איש אינו נמצא בבית. אבל הבכי עודנו קיים וצריך לחפש מהיכן הוא. אני מתקרב לעבר הקול והוא אינו נמצא בשום חדר, עד שמגיע אני לחדר הפנימי שם נשמעות הבכיות בחזקה... מאחת המגירות. מיד אני ניגש לפתוח את המגירה, ולמול עיניי ניצבת טלית.

'מה לך כי תבכי?' שאלתי אותה. והיא בקול יבבה נורא אמרה לי: "אני הטלית של בעל הבית. כעת הוא יצא לחופשה. הוא נטל עמו את האוכל, את השתייה, את כל חפצי הלבוש והמשחקים, ואפילו מצלמה הוא לא שכח. את הכל הוא לקח. אבל אותי השאיר לבד כאן". כך שחה לי הטלית. מיד הרגעתי אותה ואמרתי לה: "טלית טלית, עכשיו את לבד, אבל יבוא יום שבו ילך בעל הבית לבית עולמו. הוא ישאיר כאן את הכל: את הכסף והחפצים, את הבגדים והתמונות. רק דבר אחד בלבד הוא ייקח עמו, אותך טלית, ורק אותך". כשבלו מיצר על ההמונים המנמיכים' בדתם בימי הקיט, סיים ר' שלום את סיפורו, והקהל השונה כל כך ממאזיניו ב'זכרון משה' הטה את אוזנו והרגיש כיצד חודרים הדברים ללבו.

ומי לנו יותר מר' שלום, שהוציא את הטלית מן המגירה, הביאה לכל קצוות תבל והכניסה לכל לבבות עם ישראל בכל מקום ובכל זמן, גם בעצם היום הזה.

שמחת התורה

פרשת "ואתחנן" נקראת כל שנה בשבת שלאחר תשעה באב ("שבת נחמו"). עובדה זו הסביר המגיד הגה"ק ר' ישראל מקוזניץ ז"ע בספרו "עבודת ישראל": שהרי ע"פ המובא בש"ע (סי' תקנ"ד, סע' א) אסור ללמוד תורה בתשעה באב (חוץ ממדרשי "איכה", אגדות החרבן וכיוצא באלה); כי הלימוד גורם שמחה לאדם, ככתוב: "פקודי ה' ישרים משמחי-לב" (תהלים יט, ט). ואין לשמוח ביום החורבן והאבל הלאומי. משום כך אנו קוראים פרשת "ואתחנן", המספרת על מתן תורה לישראל, מיד אחרי תשעה באב – שבו פסקנו מלימוד תורה – כדי להדגיש קבל עולם ומלואו, שאנו מתחילים שוב את לימוד התורה ומקבלים עלינו מחדש עול מלכות שמים ועול מצוות.

"ואתחנן אל ה' בעת ההיא לאמר" (ג, כ"ג)

מִן הַחֶתֶם סוֹפֵר ז"ע מבאר כדרכו את המובא במדרש רבה לפרשת "וזאת הברכה", שמשם רבנו התפלל 515 פעמים, כמניין "ואתחנן", וגם אותיות "תפלה" עולות למניין זה (515). וכשאנו מצרפים לכך אותיות שם הויה, העולות למניין כ"ו (26), אנו מגיעים לתקמ"א (541), שהוא בגימטריא "ישראל", בכך יש רמז, שכאשר ישראל דבקים בה' יתברך מתקבלת תפילתם, ככתוב בהמשך הפרשה: "ואתם הדבקים בה אלוֹקֵיכֶם, חיים כולכם היום" (ד, ט). ועוד אומרים כאן חכמי ישראל: "ואתחנן" בגימטריא "תפלה" וגם "שירה". בכך מצוי אפוא רמז, שראוי לנו להתפלל בשירה ובזמרה, בחינת "כל עצמותי תאמרנה" (תהלים לה, י).

עוד דרש: אמר לפניו משה: רבונו של עולם! עצמותי של יוסף נכנסות לארץ, ואני איני נכנס לארץ?!

אמר לו הקב"ה: מי שהודה בארצו, נקבר בארצו; ומי שלא הודה בארצו, אינו נקבר בארצו. יוסף הודה בארצו – שאמר לשר המשקים של פרעה: כִּי גִבַּרְתִּי מֶאֱרֶץ הָעֶבְרִים (בראשית מ, ט"ו) – קברוהו בשכם (יהושע כ"ד, ל"ב). ואתה, שלא הודית בארצך (כשאמור בנות יתרו לאביהן: "איש מצרי הצילנו" וגו' – שמות ב, י"ט), אין אתה נקבר בארצך.

"וידעת היום... כי הוּא האֱלֹקִים בְּשֵׁמִים מִמֶּעַל וְעַל הָאָרֶץ מִתַּחַת..." (ד, ל"ט)

פסוק זה מסיים את הקטע הראשון בתפילת "עלינו לשבח", הנאמרת על-ידינו בברכת "מלכויות" בראש השנה ובסיום התפילות בכל ימות השנה (רב האי גאון מייחס תפילה זו ליהושע בן-נון, שאמרה בעת כבוש יריחו – יהושע ו).

דרשו ז"ל מוצאים במלים "בשמים ממעל ועל הארץ מתחת" הנחיה נאותה לדרך שכל אדם ראוי לילך בה בחיים: (א) "בשמים ממעל" – כשמדובר בענייני "שמים", כהשגת תורה ויראת-שמים ועידון המידות. עליך להתבונן "ממעל" – כלפי אלה שעומדים בתחומים אלה מעליך, וכתוצאה מכך תשאף להידמות אליהם ולהתקדם ככל האפשר במעלות התורה והיראה. (ב) "ועל הארץ מתחת" – בעניינים ארציים, כהשגת ממון ושאר צרכים גשמיים, עליך להסתכל באלה שמצויים "מתחת" – שיש להם פחות ממך ומצבם הגשמי קשה ממצבך. כתוצאה מכך תהיה שמח בהישגים הגשמיים שהגעת אליהם, ותפנה עיקר מרצך לעשות חיל בתורה ובמצוות ה'.

עלון זה יוצא בתרומת הגבירים היקרים החפצים בעילולם שם, וברכתי שגורה להם, שה' ישלם פועלם, ותהי משכורתם שלמה מאת הבורא יתברך, העורך

הליכות מלכי

ט"ו באב

במשנה במסכת תענית (דף כ"ו): אמר רבן שמעון בן גמליאל, לא היו ימים טובים לישראל כחמשה עשר באב וכיום הכפורים, שבהן בנות ירושלים יוצאות בכלי (בבגדי) לבן שאולין (שכולן שואלות זו מזו אפילו עשירות כדי שלא לבייש את מי שאין לה) ויוצאות וחולות בכרמים. ובגמרא (דף ל"א): נזכרו עוד כמה טעמים שיום ט"ו באב היה יום טוב לישראל, וכן נפסק להלכה שביום זה אין אומרים תחנון, וידוי ונפילת אפיים.

ונזכר בגמרא, יפיפות שבהן מה היו אומרות? תנו עינכם ליופי וכו', מכוערות שבהן מה היו אומרות? קחו מקחכם לשם שמים ובלבד שתעטרונו בזהובים. ומרן הרב עובדיה יוסף שליט"א, כתב לפרש הכוונה עפ"י דברי הגמרא (נדרים כא.) מעשה באחד שנדר שלא ישא את בת אחותו, משום שהייתה נראית לו כעורה, והכניסוה לבית רבי ישמעאל ויפוא, אמר לו רבי ישמעאל, בני, מזו נדרת? והתירה לו רבי ישמעאל. באותה שעה בכה רבי ישמעאל, ואמר, בנות ישראל נאות הן, אלא שהעניות מנוולתן. וכשמת רבי ישמעאל היו בנות ישראל נושאות עיניהן עליו, ואומרות, בנות ישראל, על רבי ישמעאל בכינה. ואף כאן מה שהיו אומרות המכוערות ובלבד שתעטרונו בזהובים, כוונתן לומר שיעטרו אותן בתכשיטין וכדומה, ואז יראו נכוחה שהן נאות וראויות להם.

והביא מרן שליט"א, מדברי ספר אורחות חיים שכתב, ואין לתמוה על זה, שאיך היה מנהג זה טוב בעיני החכמים, שדומה חס וחלילה כאילו בנות ישראל הפקר, אין זה תימה, כי בודאי שכל מי שהייתה ידו משגת להשיא את בתו למי שהגון לה, לא היה שולח את בתו לשם, אלא המנהג היה בשביל הבנות שאין יד אביהן משגת להשיאן, ואלמלא היו נוהגים כן היו יושבות עד שילבין שיער ראשן. (ומכאן תוכחת מגולה על הנוהגין כאילו בנות ישראל הפקר בחינם בדור יתום זה).

יום שכלו בו מתי מדבר

שנינו בירושלמי (תענית ד') ובאיכה רבתי: 'ערב תשעה באב, כל אותן שנים שהיו ישראל במדבר, היה משה מוציא כרוז בכל המחנה ואומר: "צאו לחפור, צאו לחפור!" והיו יוצאים וחופרים להם קברות ולנים בהם. בשחרית היה כרוז יוצא ומכריז: "יבדלו החיים מן המתים!" היו עומדים ומוצאים עצמם חסרים חמשה עשר אלף - עד שחסרו ששים רבוא ובשנת הארבעים האחרונה עשו כן ומצאו עצמם שלמים. אמרו: "שמא טעינו בחשבון החדש?" חזרו בליל עשירי ולנו כל אחד ואחד בקברו ולמחר עמדו כולם. חזרו עוד בליל אחד עשר וכן בשנים עשר ושלושה עשר וארבעה עשר וחמשה עשר. וכיון שראו שאין אחד מהם מת אמרו: "דומה שביטל הקב"ה את אותה גזירה קשה מעלינו" ועמדו ועשאוהו יום טוב'.

הרב שפירא סידר היטב את גזעי העצים החטובים לפי אורכם וקוטרם, כדי להעבירם לביתני הקצינים הנאצים להסקת חדריהם בחורף. מסביב הכל היה קפוא. ידיו הפכו לגוש קרח. הוא היה מבוגר, עייף ותשוש מעבודה מפרכת זו, אבל לא היתה לו ברירה אלא להמשיך במלאכתו, אחרת יבוא קיצו.

לפתע שמע צעקות, יללות וצרחות מכיוון ביתני הנשים. נשים וילדים הובהלו החוצה על ידי החיילים הנאצים לכיוון המשאיות בדרך לתאי הגזים. כולם ידעו שאלו דקותיהם האחרונות. הצעקות והבכיות של חסרי הישע היו מחרידות.

היה נדמה לרב שאפילו הקור הנורא אינו מסוגל לשאת עוד את המראות והקולות הללו. הוא היה בטוח שאותן צעקות מגיעות עד לב השמיים, ולא היה לו ספק שעוד מעט ירדו אש וגופרית מן השמיים וימחקו את המחנה הזה ואת אדונו הארורים מעל פני האדמה. אבל זה לא קרה.

אחת הנשים מהקבוצה זיהתה את הרב שפירא ניצב ליד גזעי העצים עם כלי מלאכתו. היא עזבה את השורה הדחוקה והמבוהלת, רצה אליו וביקשה ממנו סכין. הרב שפירא הבין שהיא רוצה לשים קץ לחייה. הוא ניסה להסביר לה בכל כוחו שעדיף שהנאצים יוציאו אותה להורג מאשר תתאבד ודיבר עמה על קדושת החיים. "ה' נתן וה' לקח", ציטט והסביר שרק מי שנתן את הנשמה לאדם, יכול לקחתה ממנו, וגם הוסיף כי יש איסור בדבר.

האשה לא שעתה לדבריו והמשיכה בתוקף רב לדרוש ממנו סכין.

כאשר הבינה האשה שהרב שפירא לא עומד לתת לה את מבוקשה, הביטה לאחור והבחינה בקצין גרמני שעומד במרחק חמישים מטר ממנה ומחגורתו מבצבצת סכין גדולה. היא הסתובבה ורצה לעבר הקצין שעמד בפינת הביתנים. הרב נטש את עמדתו, רץ אחריה וניסה לשכנעה בתחנונים: "לא... לא! אל תתאבדי! לא טוב את עושה!" כשהגיעו ליד הקצין הגרמני, הלה דרך את נשקו ושאל: "מה קורה כאן?". הרב שפירא ניסה להסביר לו שהאשה רוצה להתאבד, ושעל פי הדת היהודית הדבר אסור, אפילו אם האדם נמצא ברגעיו האחרונים, ולכן הוא רוצה למנוע ממנה את המעשה.

בפניה של האשה היה אור מיוחד במינו. הרב לא ידע אם זהו אור של קדושה או של טירוף. מעולם לא ראה אור כזה. "תן לי את הסכין בבקשה!", אמרה האשה לקצין הגרמני.

הקצין היה משועשע מהמצב. הוא חשב שיהיה נחמד לראות אשה יהודיה דוקרת עצמה למוות וחוסכת לו כדור. הוא שלף את סכינו הארוכה מנדנה, והזהיר את האשה עם קנה מכוון לעברה שלא תעז לעשות שטויות.

האשה לקחה את הסכין בידיים רועדות. ואז הורידה את אט אל השלג הקפוא סלסלה שהייתה קשורה על כתפה וגבה והייתה מלאה בסמרטוטים. היא החלה להוציא סמרטוט ועוד סמרטוט עד שהגיעה לתחתית... הרב שפירא וגם הקצין הגרמני השתאו למראה עיניהם: בתחתית הסלסלה היה כר לבן ועליו מונח תינוק ערום שפרפר וייבב חלושות. האשה נשאה את עיניה למרום ואמרה: "ריבונו של עולם, נתת לי בן בריא, ואני מבקשת ממך רק דבר אחד: כשימות בני, ימות כיהודי!"

לאחר מכן החזיקה את הסכין בידיה וברכה: "ברוך אתה ה', אלוקינו מלך העולם אשר קדשנו במצוותיו וצונו על המילה!" היא התכופפה ומלה את בנה.

פרץ דם יצא מהגוף הזעיר. התינוק בכה מכאב, אמו בכתה עמו, הרב שפירא הנדהם הצטרף לבכיים, ואילו הקצין הגרמני שמט את רובהו כלפי מטה והמשיך לעמוד דום בפנים קפואות. האם כיסתה את בנה התינוק בסמרטוטים שהוציאה, הרימה אותו בין ידיה והמשיכה במסכת הברכות: "ברוך אתה ה', אלוקינו מלך העולם, אשר קדשנו במצוותיו וצונו להכניסו בבריתו של אברהם אבינו ברוך אתה ה' אלוקינו מלך העולם שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה..." קולה של האם הדהד במרחב הקפוא. היא חזרה לאטה עם בנה הנימול לשורת הנשים והילדים המייבבים. כעבור זמן קצר האם ובנה לא היו בין החיים.

הרב שפירא הצליח לשרוד את השואה. בתום מלחמת העולם השנייה הגיע לארצות הברית, ובכל מקום שאליו הגיע סיפר את הסיפור.